

APIE ANTSPAUDA, SPAUDA IR ATSPAUDA, KURIE „NENORI DRAUGAUTI“ SU ŠTAMPU IR ŠTEMPELIU

Nemaža dalis kalbos vartotojų, ypač dirbantys su dokumentais, savo kalboje ar dokumentuose neišvengia žodžių *antspaudas*, *spaudas* ir *atspaudas*. Pasitaiko, kad kartais pavartojami žodžiai *stampas*, *štempelis* ir pan., kurie turinčiam kalbos jausmą žmogui tikrai rėžia ausį. Pastarojo – *štempelis* tikrai nederėtų vartoti pirmų trijų minėtųjų reikšmėmis, nes tai yra neteiktina svetimybė (slavizmas), turinti gražų lietuvišką atitikmenį *antspaudas*. „Lietuvių kalbos žodyne“ (t. I–XX, 1941–2002): elektroninis variantas / redaktorių kolegija: Gertrūda Naktinienė (vyr. redaktorė), Jonas Paulauskas, Ritutė Petrokienė, Vytautas Vitkauskas, Jolanta Zabarskaitė. – Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2005.– www.lkz.lt. ISBN 9986-668-98-0) aptariamos tokios žodžio *stampas* reikšmės:

š́támpas sm. (1) KIK25,65, štámpas (2)

1. DŽ, NdŽ, TrpŽ, KŽ *forma ar įrankis detalėms gaminti spaudimu*: Fasoninis štámpas PolŽ¹315.
2. DŽ, NdŽ, TrpŽ, KŽ *antspaudas su įstaigos pavadinimu; to antspaudo atspaudas, spaudas*.
3. NdŽ, TrpŽ prk. *nuvalkiota išraiškos forma, šablonas, trafaretas*: Kalbos, stiliaus štampai rš. Literatūrinis štámpas DŽ.

Antroji žodžio reikšmė pateikta be konkrečių pavyzdžių, tik nurodyti šaltiniai, kuriuose galima tuos žodžius rasti.

Minėtame „Lietuvių kalbos žodyne“ yra aptartos ir žodžių *antspaudas*, *spaudas* ir *atspaudas* reikšmės (pravartu atkreipti dėmesį ir į jų kirčiavimą bei kirčiuotes):

ánts_páudas sm. (1) Š, DŽ, ánts_páudas (1) J.Jabl

1. *įrankis tam tikram ženklui spausti*: Antspaudų dirbėjas LL142.
2. *antspaudu (įrankiu) įspaustas ženklas*: Ėmė visas duris rodyti, visur antspaudus spaudyti Žem.
3. prk. *žymė, pėdsakas*: Filologinės studijos uždėjo antspaudą visai vėlesnei jo literatūrinei kultūrinei veiklai rš.

s_páudas sm. (4) DŽ

1. *VĮ instrumentas, kuriuo spaudžiant ar kalant daromi įspaudai, žymės, štampas*: Puodų paviršius prieš išdegimą buvo gražinamas dantukų ar duobučių eilėmis, įspaudžiamomis tam tikrais spaudais rš. Auksiniai, sidabriniai daiktai spauduojami tam tikrais spaudais, jais įspaudžiami įspaudai rš. Prabavimo spaudas TTŽ.
2. GK1938,83, NdŽ, LKG1394 *stampas su įstaigos pavadinimu, adresu ir kt., ppr. dedamas viršutiniame kairiajame popieriaus lapo kampe, tuo štampu atspaustas tekstas*: Pakišo [atleidimo] įsakymą: parašas, spaudas – viskas kaip reikiant A.Gric. Odinė avalynė ženklinama spaudais pade, pamušale rš.

áts_páudas sm. (3^b)

1. *Rz žymės įspaudimas, atmušas*: Čia buvo briedžių, ožkų, sabalų, šeškų letenų atspaudų rš. Pirštų atspaudas TTŽ. Parašysiu aš laiškėlį aukso litarėliais ir atspausiu atspaudėlį rūtų vainikėliu Nč. | prk.: Visą savo dvasinio gyvenimo atspaudą tauta saugiai išlaiko savo žodyje sp.
2. *DŽ kas nors naujai bei atskirai perspausdinta iš kitur*: Šių knygų pamatą sudaro mano straipsnių atspaudas iš 1920 metų „Švietimo darbo“ K.Būg.
3. *poligrafiniu būdu gautas paveikslas atmušas*: Į albumą sudėti grafikos atspaudai, tapybos ir skulptūros kūrinių fotografijos rš.

Kanceliarinėje (ir ne tik) kalboje yra priimta vartoti aprobuotus terminus ir sąvokas. Dėl šios priežasties reikėtų atkreipti dėmesį į kanceliarinės kalbos praktiką, kai kuriuos įstatymus, jų lydimojusius aktus ir kt. Juose randame mums rūpimomis reikšmėmis vartojamus *antspaudas*, *spaudas*, o *atspaudas* visiškai neminimas. Vadinasi kalbos praktikoje daugiau dėmesio reikėtų skirti atitinkamos srities įstatymuose pateiktoms sąvokoms ir jų aiškinimui.

2011 m. rugpjūčio 1 d. įsigalioja Lietuvos Respublikos antspaudo ir spaudo apyvartos kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymas (Žin., 2002, Nr. 73-3094; 2011, Nr. 68-3224) ir Lietuvos Respublikos valstybės herbo, kitų herbų ir herbinių ženklų įstatymo 5 ir 8 straipsnių pakeitimo įstatymas (Žin., 1990, Nr. 17-439; 2008, Nr. 45-1679; 2010, Nr. 48-2295; 2011, Nr. 46-2157). Šiuose įstatymuose ir ankstesnėse jų redakcijose yra aptartos mums rūpimos sąvokos:

antspaudas – įtaisas, kurio paskirtis – deformacijos būdu arba dažais daryti apskritimo formos žymas su Lietuvos valstybės herbu arba savivaldybės herbu ar be jų ir su juridinio ar fizinio asmens rekvizitais;

antspaudas su Lietuvos valstybės herbu – įtaisas, kurio paskirtis – deformacijos būdu arba dažais daryti apskritimo formos žymas su Lietuvos valstybės herbu ir juridinio ar fizinio asmens rekvizitais;

antspaudas su savivaldybės herbu – įtaisas, kurio paskirtis – deformacijos būdu arba dažais daryti apskritimo formos žymas su savivaldybės herbu ir juridinio ar fizinio asmens rekvizitais;

antspaudų apyvarta – antspaudo pagaminimas, įsigijimas, naudojimas, saugojimas ir sunaikinimas;

spaudas – įtaisas, kurio paskirtis – deformacijos būdu arba dažais daryti bet kokios formos (išskyrus apskritimo) informacinio pobūdžio žymas.

Kitos šiame įstatyme vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos paslaugų įstatyme ir Lietuvos Respublikos valstybės herbo, kitų herbų ir herbinių ženklų įstatyme. Teisės aktuose nėra anksčiau aptartų žodžių *štampos*, *štempelis* ar jų vedinių, su kuriais „tikrai nenori draugauti“ **antspaudas** ir **spaudas**.

Panašiai kai kurias iš šių sąvokų aptaria ir „Kanceliarinės kalbos patarimai“/ Lietuvių kalbos institutas; [parengė Pranas Kniūkšta]. 5-asis patais. leid. – Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos inst., 2002. Leidinyje yra ir daugiau informacijos, kurią reikėtų įsidėmėti:

añtspaudas – dokumentų patvirtinimo ženklas (paprastai būna apskritas): *Dokumentai tvirtinami antspaudu. Sodininkų bendrija turi antspaudą su savo pavadinimu*. Gali būti vartojamas ir kaip saugomasis (neliečiamumo) ženklas (paketo, durų).

Antspaudo yra kelių rūšių: herbinis (su valstybės herbu), jį atstojantis neherbinis įstaigos antspaudas, struktūrinių padalinių antspaudai su padalinio pavadinimu, pvz.: „Kanceliarija“, „Buhalterija“ (antspauduose nerašytini paskirtį rodantys žodžiai „Komandiruotėms“, „Kadrams“).

Kanceliarinėje kalboje pasitaikantis pasakymas *apvalus(is) antspaudas* nėra tikslus (apvalus gaublys, kamuolys ar dar kas...). Tiksliau būtų **apskritas(is) antspaudas**.

Dėti antspaudą – patvirtinti antspaudu; įsigalėjęs kanceliarinės kalbos pasakymas, **spausti antspaudą** – turi šnekamosios kalbos atspalvį, tačiau galimas ir kanceliarinėje kalboje.

Antspauduoti – turi kartotinę reikšmę „dėti, dėlioti antspaudus“; antspauduoti raštus. Kartine reikšme vartojama dėti (spausti) antspaudą. Priešdėlinė forma *užantspauduoti* gali reikšti ir kartinį, ir kartotinį veiksma.

Spaūdas – ant dokumento dedama žyma su specialiu įrašu ar vieta įrašui: *Dokumento spaude įrašoma data. Registracijos spaudas dedamas lapo viršutinės paraštės dešinėje pusėje*. Gali būti įvairių spaudo: **datos spaudas**, **dokumento gavimo spaudas**, **asmens spaudas** – asmens ir jo pareigas liudijanti žyma ir t. t. Nevartotina *asmeninis spaudas* – turi būti *asmens spaudas*.

Turėdami *spaudą*, raštvedyboje galime verstis be svetimo žodžio *štampos*. Tačiau *štampos* vartojamas standartiniam pasakymui pavadinti: *Kanceliarinė kalba turi nemažai štampos*. Taisyklingi, reikiamame kontekste vartojami štampos kanceliarinei kalbai yra reikalingi; kitų sričių kalbą jie gadina.

Kultūringas ir kalbos jausmą turintis žmogus „draugauja“ su **añtspaudu, spaudu**, bet pastarieji „nenori draugauti“ su *štampa* ir *štempeliu*.

Juozas Benecijus Ignatavičius,
valstybinės kalbos tvarkytojas